

Мар'ян Пітин

Львівський державний університет фізичної культури

ОЛІМПІЙСЬКА ОСВІТА ЯК КОМПОНЕНТ ТЕОРЕТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ НА РАННІХ ЕТАПАХ БАГАТОРІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ У СТРІЛЬБІ З ЛУКА

У статті розглянуто роль олімпійської освіти як компонента теоретичної підготовки у системі багаторічної підготовки стрільців з лука.

Ключові слова: олімпійська освіта, теоретичні знання, стрільба з лука.

Постановка проблеми. Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретична підготовка є одним з напрямів підготовки спортсмена та передбачає оволодіння знаннями зі специфіки спортивної діяльності (історія, теорія і методика спорту, фізіологія, гігієна, лікарський контроль, організація і суддівство змагань та ін.) [3, 5].

Теоретична підготовка може здійснюватися як безпосередньо на окремо взятих заняттях (лекції, бесіди, самостійне вивчення літератури та ін.), так і під час вирішення тренувальних завдань у напрямках фізичної, технічної, тактичної, психічної підготовки. Достатній рівень осолодіння специфічними теоретичними знаннями формує передумови розуміння змісту тренувального процесу та чинників успішного ведення змагальної боротьби [2, 3, 4, 5]. Особливе місце посідають вміння: самостійного формування і ефективної роботи над спеціальними джерелами, правильного і своєчасного проведення обговорень вивченого теоретичного матеріалу тощо.

Водночас, сформована в країні система підготовки спортсменів у стрільбі з лука, на відміну від інших видів спорту, вже сьогодні має потребу у формуванні нових концептуальних підходів до організації й побудови тренувального процесу на всіх етапах досягнення вищої спортивної майстерності, включаючи створення науково-обґрунтованої програмно-методичної бази, підготовки кваліфікованих тренерів, вивчення олімпійської освіти та ін. [2, 5, 7].

Ріст спортивної майстерності обумовлюється правильним вибором стратегічних напрямків розвитку теорії і практики спортивної підготовки, пошуку резервів їх вдосконалення, використанням нетрадиційних різноспрямованих шляхів вирішення певного рухового завдання, що зумовлює актуальні питання корекції структури та змісту теоретично підготовки у стрільбі з лука [3, 4, 5].

Мета дослідження: визначити вагомість олімпійської освіти у структурі теоретичної підготовки стрільців з лука на ранніх етапах багаторічної підготовки.

Завдання дослідження:

1. Охарактеризувати теоретичну підготовку у системі підготовки спортсменів;
2. Визначити вагомість знань з олімпійської освіти для спортсменів на ранніх етапах підготовки.

Методи дослідження: теоретичний аналіз і узагальнення, порівняння, експертна оцінка, методи математичної статистики.

Організація дослідження: До дослідження було залучено 5 експертів рівня заслужених тренерів України, тренерів вищої категорії. Стаж роботи складає у середньому понад 15 років. Їм пропонувалося визначити ранг компонентів теоретичної підготовки у системі підготовки стрільців з лука на ранніх етапах. До ранніх етапів віднесено етапи: початкової підготовки, попередньої базової підготовки, спеціалізованої базової підготовки та підготовки до вищих досягнень [5]. Коефіцієнт конкордації склав 0,82. У процесі експертної оцінки був розроблений спеціальний бланк, який містив дві частини. Перша стосувалася значущості теоретичних знань зі стрільби з лука та друга – олімпійської освіти (Олімпізму). При визначенні думок експертів використовувався індивідуальний метод.

Результати дослідження та їх обговорення. Зростання майстерності тісно пов'язане з необхідністю підвищення знань, особливо в області обраного виду спорту. У зв'язку з цим виділяють спеціальну теоретичну підготовку. Роль теоретичних знань тренера і спортсмена в області обраного виду спорту, зокрема у стрільбі з лука, і методики підготовки провідних спортсменів в сучасних умовах зростає. Під час підготовки спортсмена слід враховувати його фізичну підготовленість та індивідуальні особливості [3, 5].

Провідні науковці України в галузі спорту відзначають [3, 5, 6] декілька напрямків вдосконалення системи спортивної підготовки. Щодо раціоналізації її у стрілецьких видах спорту, і в стрільбі з лука зокрема, найбільш перспективними напрямками з урахуванням сучасної ситуації в Україні для висококваліфікованих стрільців є:

- використання приладів, обладнання і методичних прийомів, які дозволять повніше розкрити значущі для стрільби функціональні резерви організму;
- вдосконалення системи управління тренувальним процесом на основі змін у змагальній діяльності і підготовленості стрільців з врахуванням як загальних закономірностей становлення спортивної майстерності, так індивідуальних можливостей спортсмена.

Для кожного з етапів підготовки в структурі теоретичної підготовки стрільців з лука можна виділити спільні та відмінні ознаки [6, 8].

На етапах початкової підготовки, попередньої базової підготовки, спеціалізованої базової підготовки та підготовки до вищих досягнень спільним є формування знань про стрільбу з лука як

олімпійського виду спорту та сучасний стан розвитку виду спорту в Україні. Інформацію про психічну підготовку доцільніше розглядати у спортсменів, які знаходяться на етапах спеціалізованої базової підготовки та підготовки до вищих досягнень. Лікарський контроль та його значення у спорті краще засвоять спортсмени, які перебувають на етапах попередньої базової підготовки та спеціалізованої базової підготовки [8].

Відмінні аспекти у формуванні знань на ранніх етапах підготовки спортсменів полягають у спрямованому розвитку окремих аспектів [6, 8]:

- ✓ початкової підготовки – техніка безпеки під час занять, особиста гігієна спортсмена-лучника, функціональні системи організму та їх значення у стрільбі з лука, правила змагань і засади суддівства;

- ✓ попередньої базової підготовки – складові майстерності лучників, самоконтроль у процесі тренувань і змагань, термінологія, причини виникнення травм та їх профілактика, єдина спортивна класифікація, особливості проведення змагань зі стрільби з лука, зберігання та експлуатація інвентарю;

- ✓ спеціалізованої базової підготовки – фізична підготовка, роль змагань у підготовці лучників, індивідуальний план тренування: завдання, зміст, періодизація підготовки лучників, спеціалізовані сприйняття та відчуття стрільців з лука, гігієнічні вимоги до харчування;

- ✓ підготовки до вищих досягнень – система управління стрільбою з лука в Україні, планування та контроль підготовки лучників високої кваліфікації, засоби відновлення та підвищення працездатності спортсменів, підготовка лучників на етапі максимальної реалізації індивідуальних можливостей.

Теоретична підготовка є одним з напрямів підготовки спортсмена і передбачає оволодіння знаннями, що мають відношення до спортивної діяльності. До них належать знання про Олімпійський рух [1, 2, 7].

Експертний бланк включав дві частини, які містили чотири блоки. При формуванні першого блоку запитань було поставлено за мету визначити постаті спортсменів, тренерів та спортсменів – паралімпійців, інформація про яких потребує включення у систему знань початківців. Другий блок запитань стосувався техніки спортивної вправи у стрільбі з лука. За основу взято вагомість знань з технічної підготовки спортсменів на ранніх етапах багаторічної підготовки. Третій блок запитань стосувався спортивного інвентарю та його значення у підготовці стрільців з лука на різних етапах багаторічної підготовки.

Увагу даної статті акцентовано на отриманих результатах за четвертим блоком, що стосувався олімпійської освіти (Олімпізму). Мова йде про роль Олімпійської освіти у теоретичній підготовці стрільців з лука на різних етапах багаторічної підготовки спортсменів (табл. 1).

Оцінки експертів щодо значущості олімпійської освіти на ранніх етапах підготовки стрільців з лука

Зміст теоретичних знань	Етапи багаторічної підготовки			
	Початкової підготовки	Попередньої базової підготовки	Спеціалізованої базової підготовки	Підготовки до вищих досягнень
Олімпійські ігри Стародавньої Греції	4,0	4,2	5,2	5,8
Період Відродження Олімпійських ігор	3,8	4,4	5,4	5,8
Олімпійська символіка	4,4	4,8	5,4	5,4
Види спорту в Олімпійській програмі	3,2	3,6	5,2	5,2
Олімпійська Україна	3,2	3,6	4,8	5,2
«Чесна гра»	3,4	4,0	5,8	6,2
Спортивне мистецтво	3,2	3,8	5,0	5,8
Олімпійська Хартія	3,6	4,2	5,0	6,0
Міжнародний Олімпійський комітет	2,8	4,0	5,6	6,4
Міжнародна Олімпійська Академія	2,6	3,4	4,6	5,6
Президенти Міжнародного Олімпійського комітету	2,4	3,8	5,2	6,2

Для зручності оцінки результатів дослідження оцінки були розподілені на три рівні: низький (до 3,00 бала), середній (3,01-5,00 бала), та високий (5,01-7,00 бала).

Таким чином, на етапі початкової підготовки низький рівень значущості отримали знання про: Міжнародний Олімпійський комітет, Міжнародну Олімпійську Академію, президентів Міжнародного Олімпійського комітету (2,4-2,8 бали). Середній – види спорту в Олімпійській програмі, Олімпійська Україна, «Чесна гра», спортивне мистецтво, Олімпійські ігри Стародавньої Греції, період Відродження Олімпійських Ігор, Олімпійська символіка (3,2-4,4 бали). Високого рівня значущості знань з олімпійської освіти на цьому етапі не виявлено.

На етапі попередньої базової підготовки середній рівень мають знання про всі складові запитання : Олімпійські ігри Стародавньої Греції, період Відродження Олімпійських ігор, Олімпійську символіку, види спорту в Олімпійській програмі, Олімпійську Україну, «Чесну гру», спортивне мистецтво, Олімпійську Хартію, Міжнародний Олімпійський комітет, президенти Міжнародного Олімпійського комітету, Міжнародна Олімпійська Академія (3,4-4,8 бали). Засвідчено, що усі запропоновані категорії знань з олімпійської освіти перебувають на середньому рівні значущості без значного зміщення у напрямі низького чи високого рівня.

На етапі спеціалізованої базової підготовки середній рівень мають знання про: Олімпійську Україну, спортивне мистецтво, Олімпійську Хартію, Міжнародну Олімпійську Академію (4,6-5,0 бали), високий – Олімпійські ігри Стародавньої Греції, період Відродження Олімпійських ігор, Олімпійську символіку, види спорту в Олімпійській програмі, «Чесна гра», Міжнародний Олімпійський комітет, президенти Міжнародного Олімпійського комітету (5,2-5,8 бали).

На етапі підготовки до вищих досягнень високий рівень мають всі складові запитання: Олімпійська символіка, види спорту в Олімпійській програмі, Олімпійська Україна, Олімпійські ігри Стародавньої Греції, період Відродження Олімпійських ігор, «Чесна гра», спортивне мистецтво, Олімпійська Хартія, Міжнародний Олімпійський комітет, Міжнародна Олімпійська Академія, президенти Міжнародного Олімпійського комітету (5,2-6,4 бали).

Таким чином, вперше встановлено, що у структурі теоретичної підготовки стрільців з лука на ранніх етапах багаторічної підготовки відбувається підвищення рівня значущості більшості з категорій інформації щодо олімпійської освіти. Ріст значущості спостерігається від низького (до 3,00 балів) (більшість категорій) на етапі початкової підготовки до високого (понад 5,01 бала) для усіх категорій інформації з олімпійської освіти.

Висновки. Теоретична підготовка є одним з напрямів у системі багаторічної підготовки спортсмена і включає у своєму змісті як специфічні знання з виду спорту, зокрема зі стрільби з лука, так і загальну інформацію, зокрема поняття і основні положення з Олімпійської тематики.

Встановлено, що знання з олімпійської освіти на етапах початкової підготовки та попередньої базової підготовки не мають високого рівня значущості та перебувають у межах низького та середнього (2,4-4,4 та 3,4-4,8 бали відповідно).

Встановлено, що значущі на високому рівні знання з олімпійської освіти на етапі спеціалізованої базової підготовки за змістом спрямовані на Олімпійські ігри Стародавньої Греції, період Відродження Олімпійських ігор, Олімпійську символіку, види спорту в Олімпійській програмі, «Чесна гра», Міжнародний Олімпійський комітет, президенти Міжнародного Олімпійського комітету (5,2-5,8 бали).

На етапі підготовки до вищих досягнень високий рівень значущості мають усі з запропонованих категорій знань з олімпійської освіти на рівні 5,2-6,4 балів. Це засвідчує актуальність розробки нових підходів до передачі інформації та формування освіченості стрільців з лука на різних етапах багаторічної підготовки.

Перспективи подальших досліджень передбачають визначення рангу олімпійської освіти як складової теоретичної підготовки спортсменів на пізніх етапах підготовки у стрільбі з лука.

Список використаних джерел:

1. Єрмолова В.М. Олімпійська освіта у школі / В.М. Єрмолова. – К. : 2009. – 83 с.
2. Лубышева А.И. Олимпийская культура и спорт в современном обществе / А.И. Лубышева // Теория и практика физической культуры. – М., 1999. – № 12. – С. 23-25.
3. Матвеев А.П. Основы общей теории спорта и системы подготовки спортсменов / А.П. Матвеев. – К. : Олімп. л-ра, 1999. – 320 с.
4. Мунтян В.С. Практические методы контроля и оценки уровня подготовленности спортсменов // Физическое воспитание студентов творческих специальностей : сб. науч. тр. / под ред. С.С. Ермакова. – Х. : ХГАДИ: (ХХПИ), 2009. – № 3. – С. 135-144.
5. Платонов В.Н. Система подготовки спортсменов в олимпийском спорте. Общая теория и ее практические приложения : [учебник для студ. высших учеб. заведений физ. воспитания и спорта] / В.Н. Платонов. – К. : Олимпийская литература, 2004. – 808 с.
6. Пятков В.Т. Стрільба з луку. Навчальна програма для ДЮСШ, СДЮШОР і ШВСМ / Пятков В.Т., Рябінін В.Д., Юхатов В.В. – К. : Республіканський науково-методичний кабінет Міністерства України у справах молоді і спорту. – К., 1994. – 89 с.
7. Спадкоємність давньогрецьких олімпійських ідей у сучасному суспільстві / Юрій Бріскін, Мар'ян Пітин, Ольга Задорожна, Богдан Мицкан // Вісник Прикарпатського університету. Серія: Фізична культура. – Івано-Франківськ, 2011. – Вип. 14. – С. 7-12.
8. Стрільба з лука. Навчальна програма для ДЮСШ, СДЮШОР, ШВСМ. – К., 2010. – 125 с.

В статье рассматривается роль олимпийского образования как компонента теоретической подготовки в системе многолетней подготовки стрелков из лука.

Ключевые слова: олимпийское образование, теоретические знания, стрельба из лука.

The role of Olympic education as a component of theoretical knowledge in the system long-term training of archery sportsmen are considers in the article.

Key words: Olympic education, theoretical knowledge, archery.

Отримано: 07.06.2012